

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNIVERSİTETİ
HASVET BAYTARLIQ TƏBABƏTİ FAKÜLTƏSİ
BAYTARLIQ TƏBABƏTİ DEPARTAMENTİ

Ariçılıq

SİLLABUS

Tədris ili və semestri
2026/2027 payız

Müəllim: b.ü.f.d., Vüsalə Nərimanova

Razılaşdırılmışdır

Təsdiq edirəm:
Departament müdiri:

b.ü.f.d. S.C.Məmmədova

S İ L L A B U S

VET 230 Arıçılıq

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	VET 230 Arıçılıq, 4 AKTS
	Departament	Baytarlıq təbabəti
	Proqram	Bakalavr
	Tədris semestri	2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	bt.ü.f.d., Vüsalə Nərimanova
	E-mail	entomoloq55@gmail.com
	Telefon	+994 55 917 47 56
	Ünvan, dərş otağı, dərş cədvəli	
	Məsləhət saati	Tələbələrə razılaşma nəticəsində təyin ediləcəkdir
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	Məcburi	
Dərslilər və əlavəədəbiyyat	Əsas dərslilər: 1. Valeh Qədimov, Barat Əhmədov, Taleh Şəmiyev. Arıçı nələri bilməlidir. Azərbaycan Zooloqlar Cəmiyyəti. Bakı 2006. 2. Valeh Qədimov, Barat Əhmədov, Taleh Şəmiyev. Arıçılıq təsərrüfatlarında biznes planlaşdırma. Azərbaycan Zooloqlar Cəmiyyəti. Bakı-2007. 3. R.Əliyeva, B.Əhmədov. Bal arısının xəstəlikləri və onlarla mübarizə yolları. Bakı-2018 4. R. Sultanov, N. Nəcəfov. Azərbaycanda bal arısının askosferozuna qarşı müabrizədə “Raniy-1” və “Raniy-2” dərman preparatlarından istifadə edilməsi. Bakı-2009 5. Johnson, B.R. Honey Bee biology. Princeton University 2023 6. Caron D.M., Zawislask J. Honey bee biology and beekeeping (3rd ed.) Wicwas pres 2022 Köməkçi –WEB mənbələr 7. https://www.youtube.com/shorts/GDVgKmX-j44 8. https://www.youtube.com/watch?v=yF7IRoUvjAI	
Kursun təsviri	Arıçılıq bioloji təhsil sistemində xüsusi fənlərdən biridir. Bu elm sahəsi arıçılığın nəzəri əsaslarını, bal arılarının (<i>Apis mellifera</i>) biologiyasını, anatomiyasını, fiziologiyasını və müasir arıçılıq təsərrüfatının idarə olunması prinsiplərini əhatə edir. Kurs çərçivəsində tələbələr arı ailəsinin tərkibini, arıların bəslənməsi, xəstəlik və zərərvericilərlə mübarizə üsulları, həmçinin arıçılıq məhsullarının (bal, arı südü, propolis, çiçək tozu, mum) alınması, emalı və keyfiyyət göstəriciləri ilə tanış olacaqlar. Fənn nəzəri biliklərlə yanaşı, pətək idarəçiliyi, mövsümi qulluq işləri və müasir arıçılıq texnologiyalarının tətbiqi bacarıqlarını formalaşdırmağı hədəfləyir.	
Kursun məqsədi	- Bal arılarının anatomik-fizioloji quruluşunu və həyat tsiklini öyrənilməsi - Arı ailələrinin yaz, yay, payız və qış mövsümlərinə hazırlanması və pətək daxili işlərin düzgün təşkilinin öyrənilməsi - Arı xəstəliklərinin erkən diaqnostikası və biologiyaya uyğun profilaktik/müalicəvi tədbirlər görmək bacarığı formalaşdırmaq - Arıçılıq məhsullarının (bal, arı südü, propolis, mum) düzgün toplanması, emalı və saxlanması texnologiyasını öyrənilməsi - Azərbaycanda yayılmış arı cinslərinin öyrənilməsi - Arıların alınması və daşınmasının öyrənilməsi üsulları - Ailənin yem və şan tələbatının öyrənilməsi - Bal arısının başlıca zərərvericilərinin öyrənilməsi	

Tədrisin nəticələri	Fənnin tədrisi prosesində tələbələr: - Arıçılığın predmeti və əsas vəzifələrini, bal arısının anatomik-fizioloji xüsusiyyətlərini mənimsəyir; - Müasir arıçılıq texnologiyalarının, ana arı yetişdirilməsinin və biotexnoloji üsulların son elmi-praktiki əhəmiyyətli nailiyyətlərini təhlil etməyi, ümumiləşdirməyi və tətbiq etməyi bacarır; - Arıçılığın global problemlərini, arıların ekosistemdəki tozlanmada rolunu, təhlükəli epizootik xəstəlikləri, arıçılıq məhsullarının (bal, propolis, arı südü) sanitar-gigiyenik aspektlərini araşdırır;		
Tədris metodları	Mühazirə		X
	Qrup müzakirəsi		X
	Praktik tapşırıqlar		X
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Quiz	Semestr ərzində 2 dəfə <i>Aralıq və Final imtahanlarından əvvəl</i>	10
	Tədqiqat layihəsi	Semestr ərzində	10
	Aktivlik	Semestr ərzində	10
	Aralıq imtahanı		30
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Tədris qaydaları	Dərsin təşkili - Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar çatdırılacaqdır. - Yeni mövzu əyani vasitələrin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah ediləcəkdir. - Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri (Quiz) yoxlanılacaqdır. - Məşğələlər zamanı tələbələrin əvvəlki mövzunu mənimsəmələri şifahi və yazılı sorğunun keçirilməsi ilə hər dərs qiymətləndiriləcəkdir, semestrin sonunda isə ortaq qiymət çıxarılaçaqdır (Fəallıq). - Semestr ərzində fərdi mövzuda prezentasiyaların verilməsi vacibdir. Prezentasiya vaxtı, sonunda müzakirə də daxil olmaqla 15-dəqiqədən artıq olmamalıdır. Prezentasiyanın özü isə çap olunmuş variantda təhvil verilməlidir. Prezentasiya mövzuları və qaydaları haqda dərsdə daha geniş tanışlıq olunacaqdır. - Semestr ərzində 9 fərdi laborator işi aparılması vacibdir. Laboratoriya dərsində ağ xalat geyilməlidir. Laborator işinin nəticələri dəftərdə protokollaşdırılmalıdır. Hər bir protokolda laborator işin adı, prinsipi, gedişi, alınan nəticələr və müzakirə bölmələri yazılmalı və müəllim tərəfindən yoxlanılmalı, şifahi sorğu aparılaraq qiymətləndirilməlidir. Semestrin sonunda ortaq qiymət çıxarılır. Bu qaydalarla dərsdə daha geniş tanışlıq olunacaqdır. Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. Bu fənn çərçivəsində davamiyyətə görə qiymətləndirmə aparılır. Dərsə gecikmələr və ya digər dərs pozuntuları Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qayıb yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərs saatına buraxılır. Yoxlama işi (Quiz) Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazıya bilər. İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə		

	rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. Aralıq və yekun imtahanı mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır. İmtahan qaydalarının pozuntuları Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişini pozmaq və köçürülmələr qadağandır. Bu qaydaya riayət etməyən tələbələrin imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) qiymət ilə imtahandan kənarlaşdırılır. Fənni bitirmək qaydası Universitetin qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60% və yuxarı hesab edilir. Kəsiri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il təkrarən götürə bilər. Tələbələrin davranış qaydaları Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq, həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.
Süni intellektdən (Sİ) istifadə	Bu fəndə tədris prosesini dəstəkləmək məqsədilə GSİ alətlərindən istifadəyə icazə verilir. Tələbələr ideya formalaşdırma mərhələsində GSİ-dən istifadə edə bilərlər. Ancaq tələbə istifadə etdiyi bütün GSİ alətlərini və onlardan necə istifadə etdiyini öz işində qeyd etməlidir. Tələbə həmçinin GSİ vasitəsilə əldə edilmiş nəticələrin doğruluğuna və etibarlılığına görə tam məsuliyyət daşıyır.

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN TƏXMİNİ BÖLGÜSÜ VƏ TƏQVİM-TEMATİK PLAN

Həftə	Tarix	Mövzu	Saat	Dərsliklər/ Tapşırıqlar
I		Mövzu № 1. Arıçılıq elminin inkişaf tarixi, bal arısının anatomiyası, morfologiyası və fiziologiyası	2	Dərslik 2, s. 4-14
II		Mövzu № 2. Arı ailəsinin tərkibi (ana arı, işçi arı, erkək arı) və onun yaşayış tərz	4	Dərslik 1, s. 3-14
		Qrup işi vasitəsilə mühazirə mövzusunun müzakirəsi və tələbələrin mühazirə mövzularının mənimsəmələrinin qiymətləndirilməsi.	2	
III		Mövzu № 3 Arıçılıq məhsulları (bal, mum, tozcuq)	2	Dərslik 2, s. 15-34
IV		Mövzu № 4. Arıçılıq məhsulları (güləm, vərəmum, ana arı südü, arı zəhəri)	4	Dərslik 2, s. 35-51
		Əyani vəsaitlərlə mühazirə mövzusunun müzakirəsi və tələbələrin mühazirə mövzularının mənimsəmələrinin qiymətləndirilməsi.	2	
V		Mövzu № 5. Arı ailəsinin yuvası, çoxalma və beçələmə	2	Dərslik 1, s. 21-26
VI		Mövzu № 6. Azərbaycanda yayılmış arı cinsləri	2	Dərslik 1, s.26-27 Dərslik 3, s10-13
		Quiz 1.		
VII		Mövzu № 7. Arıxanaların təşkili, balverən bitki ehtiyatları, pətəklərin yerləşdirilməsi üçün sahələrin seçilməsi	4	Dərslik 1, s. 28-40
		Mövzu № 8. Bal arılarına qulluq qaydaları. Arıxanada yay işləri	2	Dərslik 1, s.41-51

VIII		Aralıq imtahan		
IX		Mövzu № 9. Arıxanada payız-qış işləri	2	Dərslik 1, s. 51-56
X		Mövzu №10. Bal arısının xəstəlikləri və yoluxma yolları (bakterial və virus xəstəlikləri)	2	Dərslik 1 s.57-65 Dərslik 3, s.14-22
		Laboratoriyada digital mikroskop vasitəsilə arı xəstəliklərinin vizual olaraq müşahidəsinin təşkili	2	
XI		Mövzu № 11. Bal arısının xəstəlikləri və yoluxma yolları (göbələk xəstəlikləri)	4	Dərslik 3, s. 22-26
XII		Mövzu № 12. . Bal arısının parazitər xəstəlikləri	2	Dərslik 3, s.26-30
		Arıçılıq təsərrüfatlarında praktik məşğələlərin keçirilməsi	1	
XIII		Mövzu № 13. Bal arısının zərərvericiləri	2	Dərslik 3, s.30-34
XIV		Mövzu № 14. Xəstəliklərə qarşı mübarizə üsulları	2	Dərslik 3, s.34-39
		Quiz 2		
XV		Mövzu № 15. Arılara qulluq qaydaları	2	Dərslik 3 s 39-40
			45	
		YEKUN İMTAHAN		

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcəkdir.